

**МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

КИВА Ілля Володимирович

УДК 342.22:351.74

**МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (НА
ПРИКЛАДІ КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ)**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в ПрАТ “Вищий навчальний заклад “Міжрегіональна Академія управління персоналом”.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор,
ГУРКОВСЬКИЙ Володимир Ігорович,
Всеукраїнська громадська організація «Центр досліджень проблем публічного управління»,
перший заступник директора

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, старший дослідник
ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО Аліна Леонідівна,
Національний університет цивільного захисту України ДСНС України,
начальник наукового відділу проблем державної безпеки навчально-наукового виробничого центру

кандидат наук з державного управління, доцент
ЖУКОВА Ірина Віталіївна,
Навчально-науковий інститут менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»,
заступник директора з навчально-виховної роботи

Захист відбудеться 26 квітня 2021 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.891.02 Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, ауд. 205.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17.

Автореферат розісланий 26 березня 2021 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. З. Масик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах глобальних перетворень, показовим проявом демократії, для будь-якої країни світу, є цілеспрямований процес формування ефективного громадянського суспільства. Громадянське суспільство країн Європейського Союзу, будучи активним учасником державно-владних перетворень, впливає на сутність та специфіку взаємодії правоохоронних органів та населення. Недаремно кажуть, що існування «європейської моделі правоохоронних органів» у країнах Європи є, в першу чергу, суспільно-політичним надбанням суспільства. Фактично, саме населення створює передумови до формування основ діяльності правоохоронних органів у Європейському Союзі, серед яких доцільно виділити: багаторівневність, структурованість та наявність державно-управлінських механізмів запобігання корупції. Таким чином, відбувається демократизація влади та гармонізація суспільно-владних правовідносин – адже у такий спосіб створюється прецедент не лише поваги до прав людини, на рівні законів та нормативного базису Європейського Союзу, але й на теоретичному та практичному рівнях.

На сьогоднішній день, для успішного розвитку громадянського суспільства Україна має здійснити низку трансформацій у багатьох сферах взаємовідносин між громадянами та державою. Тому, нагальним стає розробка в Україні такої системи, яка б змогла визначати форми взаємодії представників правоохоронних органів і громадянського суспільства у перспективі, з урахуванням процесів формування соціальних умов та передумов, достатніх та необхідних для вирішення такої проблеми.

Отже, проблематика реалізації впливу громадянського суспільства на діяльність правоохоронних органів в Україні та його ролі у формуванні демократичного, євроінтегрованого державно-управлінського апарату вимагає всебічної та ретельної розробки нових методів та форм контрольно-ревізійної діяльності населення по відношенню до функціонування органів правопорядку, що мають бути виражені у надпозитивних суспільно-значущих зрушеннях у сфері прозорості та відкритості функціонування органів правопорядку, у відповідності до існуючих на сьогодні у країнах ЄС дієвих рекомендацій та покрокових інструкцій.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Низка авторів, таких як: А. Асанова, В. Гурковський, І. Жукова, А. Ключко, О. Медведчук, Л. Мельник, Т. Мотренко, Є. Романенко, В. Собина, Ю. Суміна, А. Тіньков та інші вчені займалися дослідженнями теоретичних основ взаємодії громадянського суспільства з правоохоронними органами у своїх наукових доробках. Однак, на сьогоднішній день, досі не отримав широкого висвітлення у державно-управлінській науці розвиток процесів формування механізмів впливу та контролю громадянського суспільства за публічним адмініструванням діяльності правоохоронних органів у країнах ЄС.

Також, питаннями взаємодії громадського сектору та представників правоохоронних органів завжди були зацікавлені зарубіжні дослідники, серед

яких: С. Братель, Ю. Габермас, С. Елісон, Й. Зонінзайн, М. Іж, Кл. Оффе, О. Пухкал, Л. Сандстрьом, Р. Свон, Дж. Холл, Ф. Шміттер та інші. Однак, у їх працях відсутнє комплексне глибоке дослідження теоретичної бази публічного адміністрування, в цілому, та його механізмів, зокрема, що практично унеможлиблює всестороннє вивчення проблемних питань соціальної активності та кооперації громадянського суспільства з органами правопорядку.

Зв'язок роботи з науковими програмами і темами. Тема дослідження відповідає пріоритетним напрямкам фундаментальних і прикладних наукових досліджень демократизації суспільного механізму щодо впливу населення на державне регулювання правоохоронної діяльності. Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи Міжрегіональної Академії управління персоналом «Дослідження теоретико-методологічних основ розвитку української державності в контексті світових модернізаційних процесів формування національних громадянських суспільств: політичний, юридичний, економічний, соціальний, психологічний та управлінський аспекти» № 0119U100492. Внесок автора полягає у запровадженні ідей, поглядів та концептів політико-соціальної координації задля ефективізації розвитку механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності в Україні. Водночас, задля формування цілісної моделі громадсько-управлінської колаборації автором акцентовано увагу на необхідності слідування основоположним принципам права, до яких віднесено: верховенство закону, повага до людських свобод та природних прав, ієрархічне забезпечення конституційних прав громадянина та соціально активних громадських об'єднань (формувань).

Мета і завдання дослідження. *Мета дослідження* полягає у тому, щоб виявити і науково обґрунтувати можливості використання механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності у процесі вироблення державної політики України у контексті європейського виміру.

Реалізація визначеної мети зумовила постановку й вирішення таких *завдань*:

- систематизувати історичні особливості та сучасні наукові дослідження процесу формування механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності;

- проаналізувати теоретичні підходи щодо розгляду впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності у вітчизняних дослідженнях;

- обґрунтувати досвід реалізації механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності у сучасній Україні;

- визначити змістовні характеристики та організаційне забезпечення механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності в країнах ЄС щодо можливостей їх запровадження в Україні;

– узагальнити проблемні аспекти реалізації механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності;

– удосконалити механізми впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері формування механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності.

Предметом дослідження є становлення та розвиток механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності.

Методи дослідження. Методологічний базис проведеного дослідження сформовано на застосуванні низки взаємопов'язаних загальнонаукових та спеціальних методів (системний, історико-ретроспективний, компаративний, структурно-функціональний, аналізу і синтезу, узагальнення та систематизації, індукції та дедукції, єдності цілого й частини, проблемного й прогностичного аналізу). Так, на основі історико-ретроспективного аналізу, систематизовано основні етапи в історії участі громадського сектору у правозахисній та правоохоронній діяльностіх [§ 1.1]. Узагальнення та систематизація джерельної бази вітчизняного наукового дискурсу дозволили уточнити основні дефініції та поняття, що складають понятійно-категоріальний аналіз предметного простору дослідження, а також нормативно-правові засади взаємодії громадського сектору та правоохоронних органів [§§1.2, 1.3].

Системний та структурно-функціональний підходи надали можливість розкрити суспільні передумови до виокремлення впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності в Україні та напрями подолання кризи несприйняття громадянським суспільством державних механізмів впливу на діяльність владних структур у країнах ЄС [§§ 2.1, 2.2]. Метод компаративного аналізу та синтезу дозволив визначити змістовні характеристики та організаційне забезпечення механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності в країнах ЄС щодо можливостей їх упровадження в Україні [§ 2.3]. Використання емпіричних методів, індукції й дедукції забезпечило розкриття наукового бачення функціонального та організаційного забезпечення засобів підвищення ефективності впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності [§§ 3.1, 3.2, 3.3].

У дисертації знайшли відображення публікації, засновані на сучасному дослідницькому матеріалі – монографіях, дисертаційних дослідженнях, матеріалах наукових семінарів, конференцій з питань щодо формування та реалізації організаційного забезпечення державно-управлінського та нормативного регулювань процесу взаємодії громадянського суспільства та правоохоронних органів. Інформаційною базою слугували законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Укази і розпорядження Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, законодавчі

та нормативні документи Європейського Союзу та Ради Європи, наукова література, результати власних досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у виявленні організаційних засад формування взаємодії громадянського суспільства та органів правопорядку у країнах ЄС, в контексті удосконалення процесів розвитку демократичних основ діяльності правоохоронних органів в Україні.

Основні наукові результати, які характеризують новизну результатів виконаного дослідження, полягають у тому, що:

уперше:

– розроблено та науково обґрунтовано концептуальну модель підвищення ефективності впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності, формування якої передбачає: розвиток владно-політичної одностайності щодо забезпечення належного рівня комунікації між правоохоронними органами та населенням; реалізацію громадської, або урядової, ініціативи задля налагодження процесу ефективного контролю громадянського суспільства за діяльністю правоохоронних органів; виокремлення ролі та місця правоохоронних органів у суспільстві для належного рівня забезпечення політичних та економічних інтересів у країні.

удосконалено:

– категоріально-понятійний апарат науки державного управління шляхом уточнення поняття "механізми впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності", під яким запропоновано розуміти систему засобів та інструментів контролю громадського сектору за роботою представників органів правопорядку, який має здійснюватися за рахунок реалізації, передбачених нормативними документами, заходів з позиції концепції отримання соціальної справедливості, в контексті суспільних змін в Україні;

– теоретичні підходи щодо аналізу особливостей впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності, що відрізняються від існуючих уведенням у дискурсне поле тези про те, що в основі процесу взаємодії представників правоохоронних органів та інститутів громадянського суспільства, як сучасної форми управлінських відносин, лежить механізм зворотних зв'язків, який розглядається як форма демократичного контролю, яка має сприяти усуненню антигромадянських дій держави щодо представників її населення;

– напрями формування концептуальних основ оптимізації взаємодії правоохоронних органів та громадянського суспільства, що відрізняються, від уже існуючих, систематизацією предметно-описових форм її недоліків, а саме: недостатній рівень забезпечення безпосередньої реалізації демократії; порушення правоохоронними органами в Україні процедурно-юридичних та соціально-правових постулатів під час реалізації громадянських прав та свобод; неналежний рівень забезпечення зворотного зв'язку між громадянським суспільством та органами правопорядку України.

дістало подальший розвиток:

– механізми впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності у сучасній Україні, що відрізняються, від уже існуючих, виокремленням та характеристикою їх структурно-специфічних особливостей, які знаходять своє відображення у прямій залежності нормопроекткування від активної громадянської позиції – активність громадян у сфері політичного та правового життів суспільства «провокує» владу створювати новітні напрями забезпечення демократизму та успішності внутрішньої державної політики;

– державне регулювання правоохоронної діяльності у країнах ЄС через концептуалізацію п'яти ключових факторів формування інституціональних перетворень механізмів впливу громадянського суспільства на нього, серед яких: оптимізація процесів соціалізації взаємодії правоохоронних органів та суспільства; удосконалення законодавчо-звичаєвого регулювання питань взаємодії органів правопорядку та громади для політичних змін у напрямі демократизації; розвантаження системи органів правопорядку та дієвий вплив громадян на правоохоронні органи; контроль ступеню державницько-правового впливу громадянського суспільства на законодавчо-нормативну комунікацію із органами правопорядку та її ефективність.

Практичне значення одержаних результатів. Основні теоретичні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження частково реалізовані, перебувають в процесі реалізації та можуть бути впроваджені у подальшому в сфері державного управління та місцевого самоврядування. Зокрема, результати дисертаційного дослідження реалізовані в практичній діяльності: громадської організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (довідка про впровадження № 4/9, від 25.09.2020 р.); Міжрегіональної Академії управління персоналом (довідка про впровадження № 02, від 05.01.2021 р.); Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (довідка про впровадження № 04-27/12-2021/18777, від 25.01.2021 р.); Офісу Генерального прокурора (довідка про впровадження № 09/4-12вих-21, від 01.02.2021).

У діяльності цих інституцій враховано методологічні положення дисертації, що стосуються пропозицій формування доктринальної стилістики регулювання суспільно-політичних відносин, що застосовується в Європі, для подолання кризи громадського невдоволення рівнем співпраці з органами правопорядку, з точки зору аспектів національної безпеки та демократичного розвитку.

Основні положення дисертації також можуть бути використаними при викладанні нормативних і спеціальних курсів з проблем публічного управління, соціальної політики взаємодії держави та громадянського суспільства, місцевого самоврядування у вищих навчальних закладах.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею автора, в якій викладені його погляди на вирішення проблем співпраці між громадянським суспільством та правоохоронними органами як соціально-

політичного явища. Усі висновки і положення, винесені на захист, розроблені дисертантом особисто. З наукових праць, виконаних у співавторстві, в роботі використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистого доробку дисертанта.

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї, висновки, пропозиції, отримані в дисертації, оприлюднені на 4-ьох наукових та науково-практичних конференціях, у тому числі міжнародних та всеукраїнських, зокрема, таких як: «Проблеми розвитку демократичної державності в контексті світових модернізаційних процесів формування національних громадянських суспільств (політичний, юридичний, економічний, соціальний, психологічний та управлінський аспекти)» (звітна науково-практична конференція, м. Київ, 29 листопада 2019 р.); «Європейський вимір реформування публічного управління в Україні» (Науково-практична конференція науковців, юристів та аспірантів, м. Київ, 02 листопада 2018 р.); «Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку» (III Міжнародна науково-практична конференція, м. Великобританія, 07 листопада 2020 р.); «Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки» (VIII міжнародна заочна науково-практична конференція науковців, юристів та аспірантів, м. Запоріжжя, 27 листопада 2020 р.).

Публікація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження викладено у 10 наукових працях, з них 5 статей опубліковано у виданнях, включених до переліку фахових у галузі науки “Державне управління”, 1 – у зарубіжному науковому виданні, 4 тези доповідей – у матеріалах науково-практичних конференцій різного рівня.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел літератури, додатків. Загальний обсяг дисертації – 245 сторінок комп’ютерного тексту, основний зміст викладено на 203 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 12 рисунків, 5 додатків. Список використаних джерел охоплює 252 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У *вступі* обґрунтовано вибір теми та її актуальність, зв’язок роботи із науковими програмами, планами та темами, визначено мету й основні завдання дослідження, його об’єкт, предмет, методи, висвітлено наукову новизну й практичне значення отриманих результатів, наведено інформацію про їх апробацію й упровадження, про кількість публікацій за темою дисертації.

У першому розділі – *«Теоретичні основи механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності»* – систематизація еволюційних особливостей механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності дала змогу визначити основні історичні етапи процесу їх формування та розвитку, серед яких:

– XVII століття – початок XIX століття: основним елементом громадського контролю даного періоду був інститут віче, який представляв

собою вищий орган суду та народного самоврядування, рішення якого були загальнообов'язковими до виконання. Також, особливістю даного часового проміжку було існування земського собору – громадська структура, яка складалась із звичайних громадян та існувала з метою забезпечення волі народу серед публічних інститутів;

– післяреволюційний період та період перебування України у складі Союзу Радянських Соціалістичних Республік (1917–1991 років): на початку даного етапу, характерним був розвиток високої громадянської свідомості та духу єдності народу, що, в свою чергу, призвело до активного «піднесення» процесів взаємодії громадського сектору та правоохоронних органів. Така ситуація мала широке поширення серед населення та була заснована на напрацюванні значної доктринальної та нормативно-правової баз, які мали значний вплив на формування досліджуваних суспільних відносин;

– період існування незалежної України (1991 р. – до теперішнього часу): 1991–1999 роки – відсутність законодавчої бази та ініціативи представників правоохоронних органів до відтворення, або заснування, нових громадських формувань з метою проведення профілактики злочинності, забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку; 1999 рік – теперішній час – відновлення роботи громадських пунктів правопорядку на місцях та діяльності добровільної народної дружини. Також, було прийнято основний закон держави, який регулював участь представників громадського сектору в охороні громадського порядку та безпеки країни.

Аналіз дискурсного простору сучасних досліджень механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності у світовій науковій думці надав можливість зробити висновок, що тільки за умови розгляду правоохоронної сфери як динамічної системи, що постійно змінюється відповідно до інтересів громадськості та існуючої ситуації у країні, в цілому, можливо налагодити ефективну взаємодію правоохоронних органів з громадянським суспільством.

Таким чином, правоохоронним органам необхідна тісна співпраця із громадянським суспільством з метою профілактики та нейтралізації неправомірних дій відносно держави та населення, задоволення людських потреб у частині безпеки повсякденного життя. Така ситуація зумовлена наявністю взаємозалежності та взаємного впливу інститутів державного управління та громадянської спільноти. Виходячи із вище викладеного, дійдено висновку, що взаємодія громадського сектору та представників правоохоронних органів представляє собою процес, в якому ефективність забезпечення правопорядку та надання допомоги громадянам мають пряму залежність від підтримки суспільством правоохоронних органів шляхом визначення соціальних стандартів громадського правопорядку.

Так, правоохоронні структури можуть надавати окремі послуги та задовольняти людські потреби у тій мірі, яка прямо залежить від рівня розвитку держави та сукупності правових норм, що регулюють діяльність правоохоронних органів.

Аналіз впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності як об'єкт дослідження вітчизняної державно-управлінської науки визначив існування механізму зворотних зв'язків, який формує спеціальну систему недержавних суспільних відносин та інститутів, має тривірневу структуру, основними рисами якої є:

- наявність демократичного правового простору у державі;
- можливість участі, усіх без винятку, громадян у вирішенні питань у сфері правозахисної діяльності;
- наявність високого рівня розвитку громадянської та політичної свідомостей;
- існування незалежних організацій та добровільних об'єднань громадян, які відокремлені від державного впливу;
- здійснення громадським сектором контролю за діяльністю правоохоронних органів;
- визначення найвищою цінністю повагу до громадянських прав;
- наявність відповідальності правоохоронних органів та представників державного сектора за виконання прийнятих законів.

У другому розділі – *«Функціонування механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності»* – проаналізовані структурно-специфічні особливості механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності у сучасній Україні, які знаходять своє відображення у прямій залежності нормпроекування від активної громадянської позиції та формуються шляхом того, що:

- громадянське суспільство отримує усі інструменти реалізації народної ініціативи, здійснюючи її безпосередньо, або через представництва;
- слідування нормам законодавства правоохоронними органами утверджує ідеологічні виміри формування громадянського суспільства;
- слідування принципу верховенства права передбачає можливість громади реалізувати власну ініціативу шляхом створення громадських об'єднань;
- громадяни можуть вільно вимагати від органів правопорядку звітності щодо відкритості та законності їх функціонування;
- діяльність органів правопорядку контролюється громадою, згідно із положеннями Конституції України про відкритість та гласність інформації;
- правоохоронні органи як представники виконавчої гілки влади мають будувати комунікацію із громадянами на засадах поваги до них;
- людина, її честь та гідність мають ототожнюватися органами правопорядку як основні ознаки громадянського суспільства.

Доведено факт прямої залежності нормпроекування від активної громадянської позиції – активність громадян у сфері політичного та правового життя суспільства провокує владу створювати новітні механізми забезпечення демократизму в умовах державного розвитку сучасної України.

Проведений комплексний аналіз змісту й організаційного забезпечення механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності в країнах ЄС дав змогу надати авторську систематизацію концептуальних засад громадянсько-правоохоронної комунікації в Європейському Союзі, в основі якої зорієнтованість на культивування свободи слова та свободи думки, участь громадян у суспільно-політичному житті задля оперативного реагування на суспільні зміни та громадську активність (див. рис. 1).

Рис. 1. Концептуальні засади громадянсько-правоохоронної комунікації в Європейському Союзі

Обґрунтовано, що діяльність органів правопорядку у країнах-членах Європейського Союзу підлягає чіткій регламентації. Відтак, організаційно-правове забезпечення органів державної влади щодо визначення порядку прийняття на службу, звільнення зі служби, отримання заохочень за виконання професійних завдань органами правопорядку кореспондує засадам громадянського суспільства. Громадськість та її вплив на правоохоронну діяльність у країнах Європи співвідноситься із людиноцентризмом. Необхідно відзначити, що вплив громади на діяльність правоохоронних органів ототожнюється з повагою до юридико-правових норм та нормативно-правового підґрунтя країн-членів Європейського Союзу.

При цьому, доведено, що комплексно важливу роль в оптимізації державного регулювання правоохоронної діяльності у країнах-членах Європейського Союзу відіграють громадські організації. Вони відображають дійсні наміри суспільства, захищаючи його права та законні інтереси в юридично законній, нормативно-обґрунтованій формах. Зауважено, що реакція влади та органів правопорядку на громадське невдоволення, протести та інші форми демократичної ініціативи відображають політико-правовий, державницький та загальнокультурний рівні соціалізації як держави, так і суспільства, загалом.

Відмічено, що наявність протестів та громадських конфліктів, своєю чергою, має логічно обґрунтоване підґрунтя виникнення та впливає на законодавчо-звичаєве регулювання питань взаємодії органів правопорядку та громади. Відтак, рівень громадського обурення визначається, по-перше, ступенем довіри до влади та правоохоронних органів як їх допоміжної ланки, по-друге, рейтингом «слова та діла» і відсотком його дотримання органами влади, органами муніципального управління у країнах-членах Європейського Союзу. Гібридно-спотворені антидемократичні чинники: як-от корупція, порушення законодавчих норм, перевищення владних повноважень сприяють погіршенню відносин між мирним населенням та органами правопорядку.

Акцентовано увагу на тому, що реалізація країнами-членами Європейського Союзу основоположних принципів права та політико-соціального устрою є основою забезпечення належного рівня комунікації громадян із органами правопорядку для функціонування державно-управлінських механізмів впровадження демократичного суспільства із людино- та правоцентристськими пріоритетами у якості засад владно-політичного курсу.

У третьому розділі – *«Шляхи удосконалення механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності»* – систематизовано галузеві причини появи проблематизму у питаннях взаємодії громадян та органів правопорядку сучасної України (див. рис. 2).

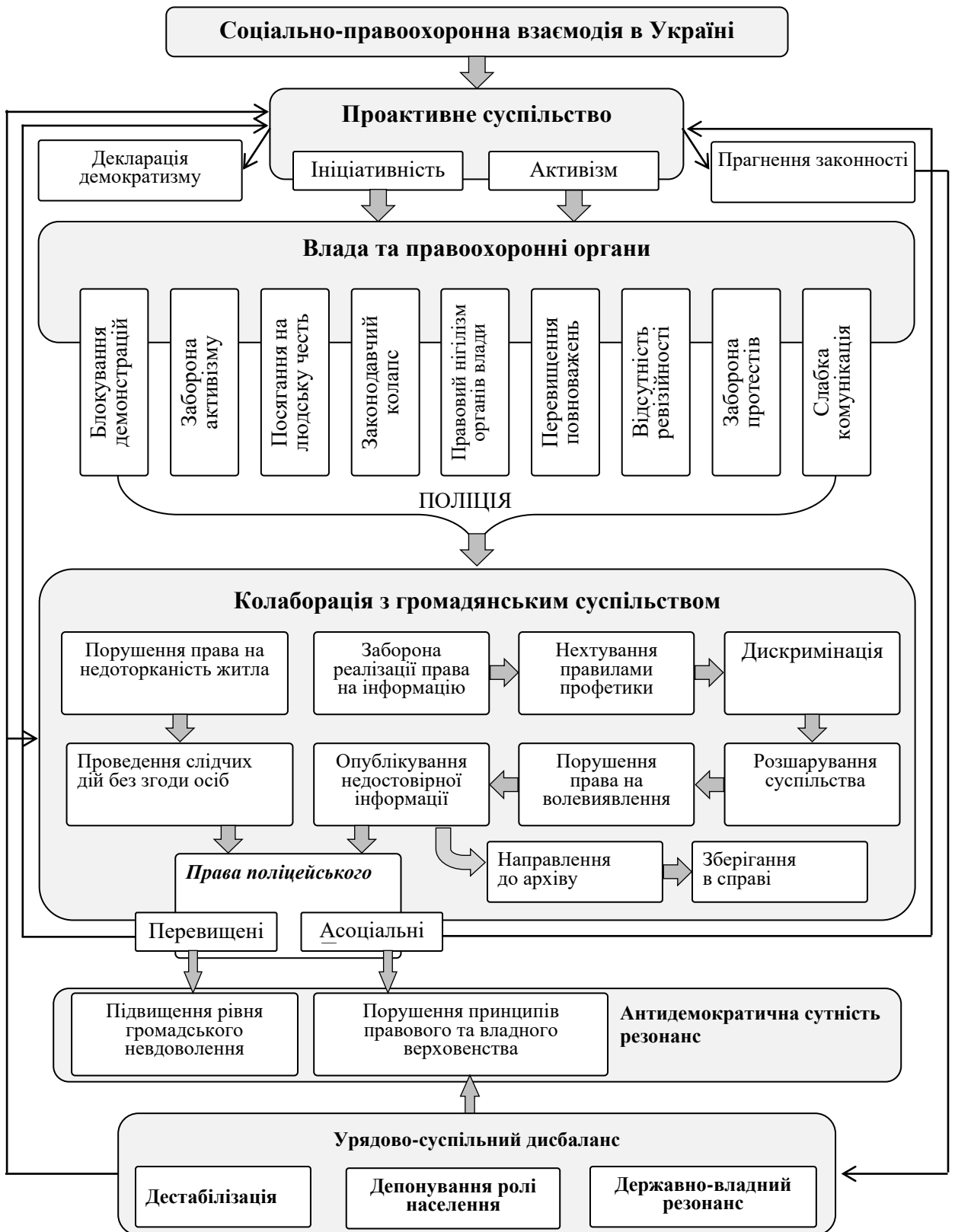

Рис.2 Галузеві причини появи проблематизму у питаннях взаємодії громадян та органів правопорядку сучасної України

Наголошено на наявності розгалуженої, комплексної та складної проблематики взаємодії громадянського суспільства та органів правопорядку сучасної України. Державне регулювання правоохоронної діяльності, в свою

чергу, перебуває у прямій залежності від громадських тенденцій вирішення гострих соціально-політичних питань – через це, особливо важливою є побудова соціального діалогу на засадах партнерства та поваги до невід’ємних людських і громадянських прав проактивного населення.

Запропоновано практичні аспекти впровадження досвіду країн ЄС щодо залучення потенціалу громадянського суспільства до формування і реалізації державного регулювання правоохоронної діяльності, основними перспективами яких визначено:

- формування діяльності правоохоронних органів у відповідності до норм права, моралі та суспільних потреб;
- здійснення вибіркової рецепції правових, законодавчих та нормативних підходів ЄС урядово-владним апаратом України;
- організація всевимірною контролю за діяльністю органів правопорядку – зокрема, незалежними органами виключної компетенції (Служба безпека України, Міністерство юстиції України);
- реалізація ієрархічної, незалежної та структурованої системи владно-урядового апарату, що взаємодіє з громадянським суспільством за специфікою гуманної поваги до основоположних людських прав і свобод.

Обґрунтовано думку про те, що побудова високого рівня комунікації між органами правопорядку та громадянським суспільством України є можливою за умови системної побудови соціальних інститутів, якими культивується необхідність забезпечення всенародного права на самовираження та активну участь у політико-соціальному житті суспільства. Одночасно, загальнодержавні принципи суспільно-владної політики України, на нашу думку, повинні базуватися на західноєвропейських принципах владно-політичної взаємодії, що є постулатними для країн-членів Європейського співтовариства.

Розроблено концептуальну модель підвищення ефективності впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності (див. Рис. 3), механізмами реалізації якої визначено: забезпечення поваги до основних, конституційних та законодавчо-закріплених прав, свобод та інтересів особи під час гласних та негласних слідчих (розшукових дій); обов’язковість характеру виокремлення гуманно-правових аспектів державної політики України у специфічну площину взаємодії влади, суспільства та органів правопорядку. За концептуальними основами Європейського Союзу, перспективним, з точки зору владно-суспільної розбудови, видається культивування та гуманізація правоохоронної діяльності як суспільно-стимулюючого владного інструменту; впровадження ідеї владно-розпорядчого характеру, забезпечення прозорого та законного функціонувань органів правопорядку, за аспектом важливості та черговості; відображення нормативно-правового та ідеологічно-державницького аспектів співіснування громадянського суспільства та органів правопорядку в Україні на внутрішньодержавному, загальнонаціональному та міжнародному рівнях.

Діяльність органів правопорядку, в той же час, повинна ототожнюватись із законністю, правопорядком, систематичністю та методологічним наповненням.

ВЗАЄМОДІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

НОРМУВАННЯ ТА
УНІФІКАЦІЯ

НОРМАТИВНА БАЗА

КООПЕРАЦІЯ

СУСПІЛЬСТВО-ВЛАДА

Уніфікація законодавства у відповідності з вимогами сучасності — за прикладом ЄС

Побудова владно-політичної та поліцейсько-правоохоронної взаємодії

Прозорість зносин між владою та громадянським суспільством; їх кооперація на засадах гласності

Інкорпорація законодавства за основними критеріями — суспільна користь та владні обмеження

Побудова державно-суспільного співробітництва задля усунення існуючих протиріч співпраці

Надання владою відносної самостійності населенню : реалізація конституційних засад

Точкове налагодження законодавчих основ комунікації влади та бізнесу на відкритих засадах — за досвідом країн-членів Європейського Союзу

Забезпечення громади статусом контролера поліцейської діяльності держави, за принципом ЄС – надання широкого кола урядово-управлінських повноважень населенню

Партнерство між владою та громадянським суспільством на основоположних засадах : відкритість, гласність, правове верховенство

Рис. 3 Концептуальна модель підвищення ефективності впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення важливого науково-теоретичного завдання, що полягає у тому, щоб виявити і науково обґрунтувати можливості використання механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності у процесі вироблення державної політики України у контексті європейського виміру. Результати досліджень свідчать про реалізацію завдань дослідження, що дозволило сформулювати наступні висновки та рекомендації:

1. Останнім часом, у науковій літературі все більшого поширення набуває тенденція до вивчення діяльності сфери правоохоронних органів через призму ефективної реалізації потенціалу взаємодії її представників і громадянського суспільства в процесі вироблення державної політики. Такої думки дотримувалися наступні зарубіжні автори: Ф. Червенанські, Е. Кучер, Е. Врублевський, С. Завадський. Здійснення таких досліджень відіграє вагомую роль у процесах розвитку теоретичних та практичних засад діяльності представників правоохоронних органів, а, також, для підвищення ефективності їх реалізації. На сьогоднішній день, вітчизняна система демократичного контролю громадського сектору за діяльністю правоохоронних органів знаходиться на етапі формування, а існуючу систему контролю хоч і можна вважати громадською, але повністю демократичною – навряд. Це актуалізує визначення поняття механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності з позиції концепції отримання максимального соціального блага та характерних ознак традиційного громадянського суспільства, яке представляє собою певну публічну сферу активності населення, яка має характерні ознаки, а саме: відкритість комунікації; застосування раціонального критичного мислення; концентрація на отриманні суспільних благ, не акцентуючи увагу на приватних інтересах.

2. Здійснено аналіз вітчизняних досліджень особливостей впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності, який дав змогу визначити, що він формується на базі механізму зворотних зв'язків, що має трирівневу структуру, адже реалізується на суспільному (громада, населення, суспільна ініціативність), державно-управлінському (роль правоохоронних органів як суб'єктів, які здійснюють правозастосовні, або правоохоронні функції) та, власне, на законодавчому рівні (реалізація законів України «Про національну безпеку України» та «Про оперативно-розшукову діяльність»). Серед основних функцій даного механізму визначені: детермінація змісту та характеру діяльності органів правоохоронної сфери як відповідного способу управління суспільними відносинами; реалізація функціонального призначення та соціальної сутності правоохоронних органів; розвиток напрямів роботи органів правоохоронної сфери, а, також, методів та форм їх реалізації; спрямування політичної діяльності держави щодо роботи правоохоронних органів; підвищення рівня демократичного розвитку органів правоохоронної сфери як засобу для захисту прав, реалізації потреб та інтересів громадян.

3. Виокремлені структурно-специфічні особливості механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності у сучасній Україні, серед яких: відповідь на діяльність ініціативних груп населення шляхом виконання вимог та норм законодавства України; забезпечення людиноцентристського підходу до здійснення службових обов'язків через слідування нормам Конституції України; врахування громадської думки під час виконання професійних обов'язків та проходження служби в органах правопорядку; реалізація норм права стосовно кожної конкретної людини для забезпечення поваги до її прав та законних інтересів; культивування захисту громадян від будь-яких злочинних посягань; виконання конституційно-правових приписів щодо недопущення свавілля у діяльності органів публічної влади (до яких відносять правоохоронні органи); неприпустимість катування, приниження, або засудження, за вільне вираження поглядів та переконань представниками правоохоронних органів; обов'язкова відкритість та гласність функціонування органів правопорядку відповідно до норм антикорупційного законодавства України.

4. Визначено, що логічним продовженням оптимізації державного регулювання правоохоронної діяльності у країнах ЄС є концептуалізація п'яти ключових факторів формування інституціональних перетворень механізмів впливу громадянського суспільства на нього, що ґрунтується на основних соціально-політичних, конституційно-нормативних та юридично-законних нормах права, що є першоосною правотворчості Європарламенту та сприятиме формуванню політично-окреслених функцій Європейського Союзу як суспільного регулятора взаємовідносин між громадянським суспільством та органами правопорядку. Водночас, підхід до розвитку взаємодії із суспільством у Європейському Союзі впроваджується шляхом культивування громадської активності, впливу населення на діяльність органів правопорядку, а, також, нівелюванням правового нігілізму. Діяльність органів правопорядку у країнах Європейського Союзу має суспільно-орієнтовану складову: влада виконує функцію забезпечення людських інтересів та конституційних прав шляхом функціонування структурних одиниць державного апарату.

5. Виокремлено основні недоліки, які виникають у процесі реалізації механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності та, які створюють певний розрив між соціальною активністю громадян, з одного боку, кооперацією між суспільством та органами правопорядку – з іншого, а саме: часткове позбавлення суспільства захисту власних природних та політичних прав; нівелювання завдання держави щодо забезпечення свободи висловлювань та політико-релігійних поглядів, їх охорони, контролю та нагляду; протекція прав та свобод громадян в Україні, що спрямовується та координується громадськими організаціями та зазнає штучного, або прямого, впливу з боку органів правопорядку; нерідкі випадки незаконних посягань, свавілля та перевищення делегованих повноважень правоохоронними органами та органами правопорядку; унеможливлення продуктивної співпраці між громадянським суспільством та правоохоронними органами.

6. Запропоновано концептуальну модель підвищення ефективності впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності, реалізація якої передбачає: уніфікацію законодавства у відповідності з вимогами сучасності, за прикладом ЄС; побудову владно-політичної та поліцейсько-правоохоронної взаємодій; формування прозорості зносин між владою та громадянським суспільством, їх кооперація на засадах гласності; інкорпорацію законодавства за основними критеріями – суспільна користь та владні обмеження; побудову державно-суспільного співробітництва задля усунення існуючих протиріч співпраці; надання владою відносної самостійності населенню: реалізація конституційних засад; точкове налагодження законодавчих основ комунікації влади та бізнесу на відкритих засадах, за досвідом країн-членів Європейського Союзу; забезпечення громади статусом контролера за діяльністю органів правопорядку, за принципом ЄС – надання широкого кола урядово-управлінських повноважень населенню; розвиток партнерства між владою та громадянським суспільством на основоположних засадах: відкритість, гласність, правове верховенство.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

А. В яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Кива І.В. Історичні особливості формування та розвитку механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління.* 2020. Том 31 (70) № 5, 2020. С. 23-28.
2. Кива І.В. Основи еволюційного вивчення впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності. *Право та державне управління.* 2020. № 4. С. 217-221.
3. Кива І.В. Сучасні дослідження механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності. *Наукові перспективи.* 2020. № 4(4) 2020. С. 40-53.
4. Kiva I. V. Experience of realization of mechanisms of influence of civil society on state regulation of law enforcement activity in modern Ukraine. *Public management.* 2020. №5 (25) – December 2020. P. 82-92.
5. Кива І.В. Впровадження високоморальних аспектів політико-соціального устрою країн Європейського Союзу у національну систему впливу громадськості на діяльність правоохоронних органів. *Публічне адміністрування та національна безпека.* 2019. № 5(7) 2019. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/administration2019/5/6440>
6. Кива І.В. Організаційне забезпечення механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності в країнах ЄС. *Наука і студія.* 2020. № 12(214). С. 79-86.

Б. Які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Кива І.В. Основні передумови становлення та розвитку інституту участі громадського сектору в діяльності правоохоронних органів в Україні. *Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку*: 2020 рік: матеріали III-ої міжнарод. наук.-практ. конф., 07 листопада Київ; Великобританія 2020 р.: Видавнича група «Наукові перспективи», 2020. С. 35-38.

8. Кива І.В. Закономірності розвитку сфери правоохоронної діяльності у їх взаємозв'язку із розвитком громадянського суспільства та правової держави. *Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки*: 2020 рік: матеріали VIII міжнарод. заоч. наук.-практ. конф., 27 листопада Запоріжжя; 2020 р.: Класичний приватний університет, 2020. С. 306-308.

9. Кива І.В. Особливості залучення громадян до політичної діяльності з метою здійснення впливу на правоохоронні органи. *Європейський вимір реформування публічного управління в Україні*: 2018 рік: матеріали наук.-практ. конф., 02 листопада 2018 р. Київ: МАУП, 2018. С. 152-154.

10. Кива І.В. Соціальна активність та кооперація громадянського суспільства із органами правопорядку в Україні. *Проблеми розвитку демократичної державності в контексті світових модернізаційних процесів формування національних громадянських суспільств (політичний, юридичний, економічний, соціальний, психологічний та управлінський аспекти)*: 2019 рік: матеріали звіт. наук.-практ. конф., 29 листопада 2019 р. Київ: МАУП, 2019. С. 414-416.

АНОТАЦІЯ

Кива І.В. Механізми впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності (на прикладі країн ЄС та України). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. Київ, 2021.

Визначено досвід реалізації механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності у сучасній Україні. Відмічено, що взаємодія ланцюга громадянське суспільство – державні органи – правоохоронні органи має трирівневу структуру, адже здійснюється на суспільному (громада, населення, суспільна ініціативність), державно-управлінському (роль державних органів як суб'єктів законодавчої ініціативи – створення законів та підзаконних актів) та власне законодавчому рівні (функціонування законів України «Про національну безпеку України» та «Про оперативно-розшукову діяльність»).

Розглянуто особливості впровадження високоморальних аспектів політико-соціального устрою країн Європейського Союзу у національну систему впливу громадськості на діяльність правоохоронних органів.

Встановлено, що імплементація законодавчих норм та положень Європейського Союзу в систему права України – основа європейського курсу та подальшого дієвого застосування принципів державного регулювання правоохоронної діяльності.

Обґрунтовано, що політика країн Європейського Союзу дозволяє вирішувати громадські конфлікти на стадії виникнення. Функція нормативно-управлінської превенції, таким чином, є універсальним суспільно-політичним регулятором, що спрямовує факт взаємодії громадянського суспільства та органів поліцейської служби в сучасне, стандартизоване та обопільно регламентоване русло демократизму.

Наголошено, що в Європейському Союзі переважає людиноцентризм, через що процес забезпечення поваги до людських прав та свобод – як і до комунікації між громадянським суспільством та правоохоронними органами здійснюється на підставах гуманізму та соціальності.

Зазначено, що побудова громадянського суспільства та його активна співпраця з правоохоронними органами – процес комплексний. Одночасно, стилістика державно-урядових перетворень, тип правової сім'ї, звичаї та традиції держави Україна чинять вплив на формування апарату владно-суспільної комунікації.

Констатовано, що дотримання основоположних принципів права та політико-соціального устрою є основами забезпечення функціонування демократичного суспільства та держави, основами орієнтації якого є закон, право, мораль та концепція загального благоденства. Представлено модель взаємодії громадянського суспільства та правоохоронних органів в Україні, що передбачає застосування практичних аспектів впровадження досвіду країн ЄС, що мають, переважно, доктринальний характер, що дозволяє стверджувати про їх ефективність у питаннях подолання кризи громадського невдоволення.

Обґрунтовано, що в Україні має існувати припустимий (обмежений) рівень контролю за діяльністю правоохоронних органів як основа соціальних процесів у суспільстві. Органи правопорядку повинні бути підзвітними та підконтрольними органам державної влади – муніципалітетам та загальнодержавним – і, відповідно, мають займатися координацією діяльності на основі відповідності вимогам суспільства та поваги до природних та похідних людських прав.

В той же час, відмічено необхідність задіяння координаційних елементів структурної побудови суспільно-політичного апарату державного управління, де вплив на усі сфери суспільного життя є комплексним – у такий спосіб здійснюватиметься уніфікація соціально-політичного та економічного устрою держави Україна. Це, в свою чергу, кореспондує підходам до загального благоденства, громадянської активності та її впливу на владно-урядовий апарат управління, загалом. Зазначено, що процес концептуально-правового

державотворення в умовах розвитку державного апарату сучасної України повинен базуватися на засадах юридичної вірності та інтелігентності.

Розроблено та науково обґрунтовано концептуальну модель підвищення ефективності впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності, реалізація якої передбачає запозичення ідей державно-управлінського налагодження соціально-правоохоронних процесів кооперації у країнах ЄС через: розвиток владно-політичної одностайності щодо забезпечення громадянського суспільства належним масивом невід'ємних, природних за походженням прав та свобод; впровадження політико-правової та громадсько-урядової компетентностей задля налагодження процесу співробітництва влади та населення в Україні; виокремлення ролі та місця правоохоронних органів у системі суспільства, його позиціонування в якості визначника його ідеологічних, специфічних та ментальних основ загального розвитку.

Ключові слова: механізми державного управління, громадянське суспільство, органи правопорядку, Європейський Союз, федеративне законодавство, рівноцінний розвиток державного апарату.

ANNOTATION

Kiva I.V. Mechanisms of influence of civil society on state regulation of law enforcement (on the example of the EU and Ukraine). – Qualification scientific work on the rights of manuscript.

Dissertation to the health of the science level of the candidate of sciences from the sovereign administration for special 25.00.02 – mechanisms of the sovereign administration. Institute for the Training of Staff of the State Service of Employment of Ukraine. Kiev, 2021.

The experience of realization of mechanisms of influence of a civil society on the state regulation of law enforcement activity in modern Ukraine is defined. It is noted that the interaction of the chain civil society – state bodies – law enforcement agencies has a three-tier structure, as it is carried out at the public (community, population, public initiative), public administration (the role of state bodies as subjects of legislative initiative – creation of laws and bylaws). and the actual legislative level (functioning of the laws of Ukraine «On National Security of Ukraine» and «On operational and investigative activities»).

The peculiarities of the introduction of high moral aspects of the political and social system of the European Union into the national system of public influence on the activities of law enforcement agencies are considered. It is established that the implementation of legislative norms and provisions of the European Union in the legal system of Ukraine is the basis of the European course and further effective application of the principles of state regulation of law enforcement.

It is substantiated that the policy of the European Union allows to resolve public conflicts at the stage of emergence. The function of normative-administrative prevention, thus, is a universal socio-political regulator, which directs the fact of interaction between civil society and the police in a modern, standardized and

mutually regulated direction of democracy. It is emphasized that humanisticism prevails in the European Union, which is why the process of ensuring respect for human rights and freedoms – as well as for communication between civil society and law enforcement agencies is carried out on the basis of humanism and sociality.

It is noted that the construction of civil society and its active cooperation with law enforcement agencies is a complex process. At the same time, the style of state and governmental transformations, the type of legal family, customs and traditions of the state of Ukraine have an impact on the formation of the apparatus of power and public communication.

It is stated that the observance of the fundamental principles of law and political and social system are the basis for ensuring the functioning of a democratic society and the state, the orientation of which is the law, law, morality and the concept of general welfare. A model of interaction between civil society and law enforcement agencies in Ukraine is presented, which provides for the application of practical aspects of implementing the experience of EU countries, which are mainly doctrinal in nature, which allows to assert their effectiveness in overcoming the crisis of public discontent.

It is substantiated that in Ukraine there should be an acceptable (limited) level of control over the activities of law enforcement agencies as a basis for social processes in society. Law enforcement agencies must be accountable to and under the control of public authorities – municipalities and national authorities – and, accordingly, must coordinate their activities on the basis of compliance with the requirements of society and respect for natural and derived human rights.

At the same time, the need to use coordination elements of the structural construction of the socio-political apparatus of public administration, where the impact on all spheres of public life is complex - thus unifying the socio-political and economic system of Ukraine. This, in turn, corresponds to approaches to the common good, civic activism and its impact on the government and the general government. It is noted that the process of conceptual and legal state formation in the development of the state apparatus of modern Ukraine should be based on the principles of legal fidelity and intelligence.

A conceptual model of increasing the effectiveness of civil society influence on state regulation of law enforcement activities has been developed and scientifically substantiated. , natural rights and freedoms; introduction of political, legal and public-governmental competencies in order to establish the process of cooperation between the government and the population in Ukraine; highlighting the role and place of law enforcement agencies in the system of society, its positioning as a determinant of its ideological, specific and mental foundations of general development.

Key words: mechanisms of public administration, civil society, law enforcement agencies, European Union, federal legislation, equivalent development of the state apparatus.

Підписано до друку 22.03.2021
Формат 148x210 мм. Обл.-вид.арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Свідоцтво серії ДК № 1805 від 25.05.2004

Віддруковано з оригінал-макета в Інституті підготовки кадрів державної
служби зайнятості України
03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, тел. (044) 536 -14-85